

процедури за валидиране на самостоятелно придобитите знания и опит в определена професионална дейност.

- Разработване и въвеждане на система за мониторинг и контрол на обучението на безработните (квалификация и преквалификация), с цел преустановяването на практиките на «имитация» на дейност, чийто резултат са огромното количество издадени документи за придобита квалификация, без реална практическа стойност. На практика много хора, преминали обучение в някои ЦПО, не получават необходимите знания и умения и продължават да не могат да си намерят работа, дори с документ. Други, въпреки че имат документ за завършено обучение, не могат да се справят с професионалните си задължения на работното място поради некомпетентност.

- С цел по-добро управление на ръководените от тях образователни институции за неформално образование на възрастни е добре техните ръководители да преминават специализирано обучение в областта на мениджмънта на образованието на възрастните.

Колкото по-бързо се осъзнае необходимостта от провеждането на такива стратегически и оперативни мерки и те станат факт, толкова по-бързо ще се преодолеят проблемите в сектора за неформално образование на възрастните, част от които са проблемите за квалификацията и преквалификацията на работната сила.

Референци

1. Гоцевски, Т. (2004). Образователен мениджмънт. Прев. От макед. ез. С., Унив.Издат. «Св. Кл. Охридски».
2. Гюрова, В. (2011) Андрагогията в шест въпроса. Габрово, Екс-прес.
3. Гюрова, В. (2013) Измерения на мениджмънта на образованието на възрастните.. Габрово, Екс-прес.
4. Европа 2020 (2013) - http://ec.europa.eu/europe2020/index_bg.htm - 10.3.2013.

Одържано редакцією 13.01.2015
Прийнято до публікації 21.01.2015

Summary. Vyara Gyurova. Non-Formal Adult Education as a Factor for the Working Force's Qualification. *Paper presents main issues of the Non-formal Adult Education in Bulgaria. It is based on an inquiry of 27 heads of non-formal education's organizations, which offer Adult Education's services. They are summarized possible decisions of the issues and for improvement of the working force's qualification through non-formal education.*

Keywords: *Adult Education, Non-formal Adult Education, working force, educational services.*

УДК 37.035

Т. М. Демиденко

ІГРОТЕРАПІЯ У СІМЕЙНОМУ ВИХОВАННІ

У статті аналізується гра як провідний вид діяльності дитини, її особливості та функції, педагогічний (виховний) потенціал, осмислюються терапевтичні можливості ігор у родинному вихованні, висвітлюється проблема застосування ігрової терапії у гармонізації батьківсько-дитячих стосунків. Визначається психотерапевтичний характер спільної гри дітей і батьків, досліджується ігрова позиція батьків.

Ключові слова: *гра як вид діяльності, педагогічний або виховний потенціал гри, терапевтичний потенціал гри, ігротерапія, родинне виховання.*

Постановка проблеми. Гармонізація батьківсько-дитячих стосунків залишається важливою проблемою багатьох психологічних та педагогічних, соціально-педагогічних досліджень. Науковці пропонують різні практичні шляхи її вирішення: від підготовки

майбутніх батьків до виховання дітей у родині та навчально-виховних закладах освіти; організації системи батьківської просвіти, співробітництва професійних педагогів та батьків; різноманітні соціально-психологічні та соціально-педагогічні тренінгові програми, спрямовані на поліпшення спілкування, взаєморозуміння між батьками і дітьми.

Мета статті. Враховуючи зростаючий науковий інтерес у педагогіці сімейного виховання до ігротерапевтичних та арттерапевтичних методик, їх спрямованість на налагодження втрачених емоційних зв'язків між дитиною та дорослими, високий потенціал розкриття творчих здібностей учасників, підвищення їх самооцінки, впевненості у власних силах, можливостей організації ефективної взаємодії, співпраці, співтворчості дорослих та дітей, у статті розглядається проблема використання ігротерапії у сімейному вихованні, соціально-педагогічної допомоги батькам у організації ігрової взаємодії з дітьми, ігрової співтворчої діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Численні дослідження феномену гри у філософії, педагогіці, психології (Ю. П. Азаров, Ш. О. Амонашвілі, Е. Берн, Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін, П. Ф. Каптерев, Р. Кайуа, А. С. Макаренко, С. Л. Новоселова, М. М. Рубінштейн, А. С. Співаковська, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський, Ф. Фребель, Г. П. Щедровицький та ін.) розкривають різні аспекти і особливості цієї діяльності, яка є провідною у процесі соціалізації дитини у дошкільному віці. У сучасних дослідженнях підкреслюється важливість ігрової діяльності дитини у родині (Б. І. Ковбас, В. І. Костів, Н. Ф. Круглова, Т. А. Кулікова, Г. І. Репринцева, Т. І. Поніманська та ін.).

Виклад основного матеріалу дослідження. Для нашого дослідження становлять інтерес наукові праці, присвячені «педагогічному», «виховному», «психолого-педагогічному» потенціалу гри» (О. О. Репринцева, О. О. Степанова та ін.). Описуючи педагогічний потенціал гри, О. О. Репринцева виділяє у ньому наступні складові: 1) соціалізуючі, які дозволяють дитині відчувати себе частиною суспільства, опановувати норми і традиції етнічної культури, узагальнювати досвід попередніх поколінь і засвоювати способи його трансляції нащадкам; 2) відображення у її змісті різних видів людської діяльності, що дозволяють реалізувати певні здібності особистості; 3) розвивальні можливості, які дають поштовх до розвитку та саморозвитку фізичних якостей, волі і інтелекту, соціально значимих рис і якостей (здатності до взаємодії, співтворчості, співпереживання, формування і удосконалення соціокультурного досвіду особистості), емоційної сфери дитини (емоційні переживання: радість, задоволення від результатів, насолода творчістю); 4) дидактичні можливості, що полегшують входження дитини у світ знань; 5) діагностичні можливості, які допомагають простежувати динаміку інтелектуального, діяльного та емоційного зростання людини; 6) творчі можливості, що сприяють створенню умов для прояву самобутності, неповторності, унікальності людини (активно-творчий характер гри, що розкривається через фантазію, винахідництво гравців), крім того гра дозволяє пов'язати індивідуальне прагнення до творчості із результатами діяльності колективу, формує прагнення до співтворчості); 7) виховні можливості гри (здатність гри виховувати громадянські почуття, життєву позицію); 8) спонукання дитини до засвоєння і переосмислення досвіду, накопиченого людством, його удосконалення і трансляції наступним поколінням.

Розглядаючи гру як ігротерапевтичний метод, виокремлюють діагностичні та корекційні її функції або можливості, що складають фактично терапевтичний потенціал гри. Ігротерапію можна охарактеризувати як засіб діагностики і корекції розбалансування інтелектуальної, емоційно-вольової, комунікативної та опорно-рухової сфер дезадаптованих дітей різного віку (Г. І. Репринцева).

Аналізу діагностичних можливостей гри присвячені праці Дж. Локка, К. Д. Ушинського, І. О. Сікорського, П. Ф. Каптерева, Л. С. Виготського, Д. Б. Ельконіна, А. С. Макаренка та ін. Гра дитини дозволяє виявити її інтереси, нахили, ставлення до побаченого, пережитого, уявлення про навколишній світ, ставлення до близьких людей, особливо батьків, навички взаємодії з іншими гравцями: дітьми або дорослими. Внутрішній світ дитини розкривається у грі через вибір іграшок, сюжету, ігрових персонажів, організацію гри, репліки під час ігрової взаємодії. Важливими для діагностики у сюжетно-рольових іграх залишаються способи подолання перешкод, невдач, конфліктів, виходу із складних ситуацій, розв'язання проблем у грі. Ігри у ляльки дають уявлення про індивідуальні особливості самої дитини, тому що досить часто дитина наділяє ляльок власними рисами характеру.

Корекційний ефект виникає у грі, що дозволяє дитині символічно задовольнити ті потреби, які не можуть бути реалізовані у реальному житті (ефект заміщення), або ж у такій грі, що змінює природу потреб і емоцій дитини, дитина стає активною, починає керувати своїми емоціями, стає автором своїх емоційних станів. Певні особливості гри підсилюють її корекційні можливості: 1) гра надає дитині можливість спробувати себе у ролі дорослого, розвиває впевненість у власних силах; 2) створює відчуття єдності з іншими людьми, відновлює позитивні емоційні стосунки, які були втрачені; 3) знімає напруження, відновлює емоційну рівновагу після перевантажень, неприємностей, хвороб, піднімає настрій; 4) у грі діти розкривають перед дорослими свої думки і почуття, про які вони не можуть або не бажають говорити; 5) діти, що пережили травмуючі ситуації, виражають власні негативні почуття у грі.

А. А. Осипова виділяє цікаву особливість гри – її двоплановість – гравець виконує певні дії, що спрямовані на розв'язок конкретних завдань, іноді нестандартних, але діяльність носить умовний характер, може бути перервана, не тягне за собою відповідальності як реальна ситуація.

Але головним фактором терапевтичного (зцілюючого) характеру гри є свобода, свобода вибору: ролі, сюжету, способів розв'язку ігрових ситуацій, способів виходу з гри (хочу – граю за цими правилами, не хочу – не граю, роблю тільки те, що мені подобається, без примусу, без тиску, без надмірних вольових зусиль, без обов'язку, який так лякає і пригнічує нас, дорослих, і може дуже швидко зробити клієнтами психотерапевта або просто терапевта). Роблю без примусу, а значить – з радістю, без надмірних енергетичних витрат, або якщо такі трапляється, то завжди є можливість відпочити, передихнути, набратися сил – «випити казкової води або з'їсти яблучко, що надає сили» або самому вигадати такий чарівний спосіб, яким ці сили можна поновити. Вільна людина, яка з радістю виконує улюблену діяльність – цьому можна навчити не тільки дитину, але й дорослого. При цьому той, хто вчить, повинен сам пройти попередньо цей шлях. На думку Я. Корчака, лише у грі дорослі надають дитині більш-менш широкую ініціативу, визнають її право на гру. Тому у грі дитина відчуває себе вільною, певною мірою незалежною від дорослих, їхніх вказівок, зауважень, критики, оцінок, а значить – щасливою. Цю властивість гри активно використовує не директивна ігрова терапія.

Критерієм гарної гри має бути задоволення, радість дитини, тому дорослим необхідно грати у ту гру, яка подобається дитині, не нав'язувати своїх правил, свого бачення і сценарію. Батьки повинні поважати гру дитини, підкреслював А. С. Макаренко. За цієї умови батьки стають ігротерапевтами власної дитини. Якщо ж батьки включаються у спільну з дитиною гру, або грають разом з дітьми (дедалі рідше бачиш батьків, які б грали з дітьми, не тільки із своїми, разом на вулиці), це підсилює терапевтичний ефект гри.

Спільна гра батьків і дітей сприяє встановленню між гравцями міцних і довірливих стосунків, дружньої взаємодії на глибинному емоційному рівні. У грі, особливо активній, рухливій є можливість посміятися разом. Л. Коен розглядає сміх у якості одного з найважливіших методів зближення і відновлення, створення, зміцнення взаємозв'язку з дитиною.

Відомий американський ігротерапевт Л. Коен виділяє декілька ситуацій, в яких дітям потрібна спільна гра з дорослими, особливо з батьками, враховуючи її терапевтичний ефект: а) складні стосунки з однолітками або дорослими (батьками, вихователями, вчителями); б) випадки, коли дитина не може весело і невимушено грати; в) суттєві зміни в житті дитини (знайомство з дитячим садком, школою, народження братика чи сестрички, розлучення батьків, смерть близької людини); г) небезпечні ситуації в житті дитини.

Граючи з батьками, діти переконані, що виграють, тому почувають себе впевненіше, вільніше, розкутіше. Спілкування з батьками у грі створює у дітей відчуття захищеності і тепла.

Для діагностики та корекції ставлення дитини до себе і інших (дітей і дорослих), підвищення самооцінки використовують дві форми ігротерапії, що виділяються на основі ролі вихователя (батьків, соціального педагога) у грі: не директивна (ненаправлена) і директивна (направлена).

На першому етапі діагностичної роботи організовується недирективна ігротерапія, яка орієнтована на самостійну гру дитини (або гру з іншими дітьми, батьками, педагогами). Така гра дозволяє розв'язати певні діагностичні завдання: виявити проблеми розвитку, емоційні травми дитини, порушення дитячо-батьківських стосунків, а також корекційні завдання: розширити можливості самовираження дитини, досягнути емоційної стійкості і саморегуляції, від коректувати стосунки у системі «дитина-дорослий», гармонізувати дитячо-батьківські стосунки.

Техніка ненаправленої ігротерапії включає в себе вільні ігри, які організуються і розвиваються самими дітьми. Соціальний педагог спостерігає за ігровими діями дитини з іграшками в індивідуальній і груповій іграх, а також взаємодію між дітьми, дітьми з дорослими у груповій грі.

Соціальний педагог виступає у ролі спостерігача-дослідника і може фіксувати порушення ігрової діяльності дитини на різних етапах гри: під час вибору іграшок, розподілу ролей у грі, і розігруванні сюжетів, репертуарі ігрових дій та взаємодії дитини, розумінні умовності гри, емоційних переживаннях, фантазуванні, вербальності, способах розв'язання проблем, виходу з гри. Будь-яке порушення свідчить про розлади у емоційно-особистісному розвитку дитини. Для діагностики і корекції дитині пропонують гру «розіграй казку», цю казку потрібно придумати самій дитині, розподілити ролі та іграшки (В. К. Лосєва).

Соціальний педагог при цьому спостерігає за тим, яку іграшку дитина обирає для себе, які іграшки роздає іншим учасникам. Аналізується сюжет гри та її закінчення. Звертається увага на способи розв'язку проблем (агресія, пасивність, прохання про допомогу, чарівні перетворення, втеча), способи впливу батьків на гру дитини (блокування її ініціативи, свобода дій, гра-заміщення). Батькам необхідно пояснити до початку, що на діагностичному етапі заборонено втручатися у гру дитини. Далі можна програти цю ж казку ще раз, проте внести в неї певні зміни дорослим. Зміни можуть стосуватися ролей, персонажів, способів дії головного героя. Такі ігри можна повторювати вдома, навчаючи таким чином дитину іншим способам дії.

З огляду на це, актуальним є соціально-педагогічна підтримка ігрової взаємодії батьків і дітей. Цікавою формою її організації виступають ігрові атракціони, в яких можуть брати участь соціальні педагоги, діти і батьки. Досвід організації ігрових

атракціонів, описаний Г. І. Репринцевою. Однією із складових такої форми роботи є домашні завдання, які можна пропонувати не тільки дітям, але й батькам. Наприклад, застосування лялькотерапії у родинному вихованні. Мама разом з дітьми можуть виготовити ляльки (це може бути лялька-мотанка у народній традиції, вальдорфська лялька або м'яка іграшка, пальчиковий театр) і вигадати разом з дитиною казку, діалог. Діалог між ляльками дозволить виявити переживання, проблеми, страхи дитини, шукати разом шляхи їх розв'язання. Наприклад, мамина лялька може звернутися до дитини за порадою, що робити, якщо інші ляльки не хочуть з нею гратися, коли ти боїшся темряви, павуків, коли у тебе краща подруга відбирає іграшки, не хоче з тобою ділитися... Батьки можуть виготовляти для своїх малюків м'які модулі, розвивальні кубики, пірамідки, книжки і килимки, сенсорні картки, тактильні доріжки, контейнери, мішечки або кульки та організовувати ігрову взаємодію з ними. Під час домашніх завдань батьків можна познайомити з можливостями пальчикової, гудзикової, садової (гардено) терапій.

Знання з ігрової терапії допоможуть батькам відновити емоційний зв'язок з дитиною, якщо дитина не помічає дорослого, використовуючи способи, щоб привернути увагу дитини до себе. Ігровий атракціон – своєрідна «ігрова» школа для батьків, в якій вони знову вчаться бути дітьми, веселими, безтурботними, щасливими (багатьом батькам сьогодні цього не вистачає), отже ігровий атракціон несе зцілюючу дію не тільки дітям, але й їхнім батькам. Ігровий атракціон дозволяє гармонізувати дитячо-батьківські стосунки, тому може досить активно використовуватися під час соціально-педагогічної допомоги сім'ям. Ігровий атракціон можна розглядати як інтерактивну форму педагогічної освіти батьків і дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

Підкреслимо, що ігровий атракціон побудований на елементах народного фольклору виконує й іншу функцію – залучення сучасних родин до надбань народної культури, у процесі такої діяльності батьки і діти вивчають казки, пісні, загадки, народні ігри, танці, сприяє відродженню народних родинних традицій, що підсилює його виховний ефект для сучасних українських родин.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз педагогічного та терапевтичного потенціалів ігрової діяльності показує, що гра має невичерпні виховні можливості, які необхідно використовувати у родинному вихованні. Ознайомлення батьків з особливостями цього виду діяльності, залучення їх до спільної з дітьми ігрової взаємодії дозволить суттєво оптимізувати стосунки в родині, згуртувати її, підвищить ефективність батьківських виховних впливів, відроджувати національні родинні традиції.

Список використаної літератури

1. Игра : мыслители прошлого и настоящего о ее природе и педагогическом потенциале : хрестоматия / авт.-сост. Е. А. Репринцева. – М. : Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж : МОДЭК, 2006. – 600 с.
2. Коэн Л. Игры, которые воспитывают / Л. Коэн; пер. с англ. Л. А. Бабук. – Минск : Попурри, 2009. – 480 с.
3. Лосева В. К. Психосексуальное развитие ребенка / В. К. Лосева, А. И. Луньков. — М. : А.П.О., 1995. — 52 с.
4. Репринцева Е. А. Трансформация аксиологических оснований игры в современной молодежной культуре / Е. А. Репринцева // Психолого-педагогический поиск. – 2010. – № 3 (15). – С.16 – 29.
5. Репринцева Г. И. Игра – ключ к душе ребенка. Гармонизация отношений ребенка с окружающим миром : метод. пособ. / Г. И. Репринцева. – М. : ФОРУМ, 2008. – 240 с.
6. Степанова О. А. Психолого-педагогический потенциал детской игры : ретроспектива и современные подходы к изучению [Электронный ресурс] / О. А. Степанова // Начальная школа плюс до и после. – 2006. – № 1. – Режим доступа : school2100.com.

Анотація. Т. Н. Демиденко. **Игротерапия в семейном воспитании.** В статье анализируется игра как ведущий вид деятельности ребенка, ее особенности и функции, педагогический (воспитательный) потенциал, осмысливаются терапевтические возможности игр в семейном воспитании, освещается проблема применения игровой терапии в гармонизации детско-родительских отношений. Определяется психотерапевтический характер совместной игры детей и родителей, исследуется игровая позиция родителей.

Ключевые слова: игра как вид деятельности, педагогический или воспитательный потенциал игры, терапевтический потенциал игры, игротерапия, семейное воспитание.

Summary. Tetiana Demydenko. **Play therapy in family education.** Taking into account growing scientific interest in pedagogic of domestic education to methodologies of playing therapy, their orientation on adjusting of the lost emotional connections between a child and adults, high potential of opening of creative capabilities of participants, increase of their self-appraisal, confidence in own forces, possibilities of organization of effective co-operation, collaboration, work of adults and children, in the article the problem of the use of playing therapy is examined in domestic education, socio-pedagogical help to the parents in organization of playing co-operating with a child.

The article analyzes the game as the leading activity of the child, its features and functions, pedagogical (educational) potential therapeutic possibilities conceptualized games in family education, highlights the problem of the use of play therapy to harmonize parent-child relationship. Determined psychotherapeutic co-op nature of children and parents, investigate the position's parents.

Taking into account it, actual is socio-pedagogical support of playing co-operation of parents and children. The interesting form of her organization – playing attraction, in that can participate social teachers, children and parents, is analyzed.

Keywords: game as an activity, teaching, or educational potential of games, the therapeutic potential of games, play therapy, family education.

УДК: 371.263

С. Денчева

ЕФЕКТИВНОСТ НА ПЪТНИЧЕСКАТА ОНЛАЙН ОБЩНОСТ

Измерването на ефективността на онлайн общността е много важен проблем, стоящ пред мениджърите на общността.

Ефективността като икономическа категория се изразява в постигането на определени резултати и съотношение на резултат/цел. В настоящата статия сме си поставили като задача да установим методика за измерване доколко ефективна е онлайн общността, в частност пътническата онлайн общност. За тази цел, предлагаме методика, която е нужно да бъде съобразена със спецификата на бизнеса и стратегията на организацията.

Ключови думи: ефективност, онлайн общност, ангажираност.

Измерването на ефективността на онлайн общността е много важен проблем, стоящ пред мениджърите на общността.

Ефективността като икономическа категория се изразява в постигането на определени резултати и съотношение на резултат/цел. В този смисъл, според нас, за да се установи доколко успешна е дейността на онлайн общността, мениджърите трябва да са в състояние да отговорят на следните въпроси:

Каква е ценността на онлайн общността за потребителите?

Доколко е ценна общността за самата организация?

Броят на членовете, броят на новите членове, продължителност на времето прекарано в общността, броят на публикациите са важни измерители до известна